

-Καταρχάς, μπορείτε να μας πείτε λίγα λόγια για την Anormina;

Η συνέλευση δημιουργήθηκε τον Οκτώβριο του 2017 στην κατάληψη στο Μπίνιο. Πολλά από εμάς είχαμε συναντηθεί σε διάφορους αγώνες, σε κοινές συνελεύσεις και κυρίως στο χώρο της κατάληψης. Η συνέλευση προέκυψε από την κοινή ανάγκη να βρεθεί ο χρόνος και ο χώρος να συζητήσουμε αρχικά και να δράσουμε στην πορεία ενάντια στην πατριαρχία, ως μια ιδιαίτερη μορφή καταπίεσης, ανάμεσα σε άλλες. Κάποιες από τις θεματικές με τις οποίες έχουμε καταπιαστεί αυτά τα χρόνια είναι ο ιατρικός σεξισμός, το ζήτημα των αμβλώσεων, οι εκφάνσεις της έμφυλης βίας και πιο πρόσφατα εξωθεσμικές προσεγγίσεις μοντέλων δικαιοσύνης, ως απάντηση στην έμφυλη βία. Όλα αυτά τα χρόνια η συνέλευση μας είναι ανοιχτή σε όλα τα φύλα θεωρώντας πως οι φεμινισμοί οφείλουν να είναι κομμάτι όλων όσων δρουν και σκέφτονται ενάντια στις καταπίεσεις ανεξαρτήτως έμφυλου αυτοπροσδιορισμού. Ωστόσο, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων αποτελούνται και αποτελείται από θηλυκότητες. Κεντρικό κομμάτι στη διαδρομή μας είναι η διαθεματικότητα και η συμμετοχή μας σε αγώνες που φεύγουν από τη στενή θεματολογία του φεμινισμού. Ζώντας σε έναν κόσμο που είναι φτιαγμένος από προνόμια και υποτιμήσεις βασισμένες στην τάξη, στο φύλο, στη φυλή και στην εθνικότητα, αντιλαμβανόμαστε με τη σειρά μας πως ως δυτικά, λευκά υποκείμενα, κατέχουμε μεγάλο μέρος των προνομίων αυτών και αναγνωρίζουμε γύρω μας πολλούς άλλους ανθρώπους που βιώνουν το χειρότερο πρόσωπο της πατριαρχίας, του καπιταλισμού και της καταστολής. Το μεταναστευτικό πέρασμα στη Μυτιλήνη δεν μας αφήνει, άλλωστε, πολλά περιθώρια εθελουφλίας. Τέλος, η δραστηριοποίηση μας αφορά αφενός σε κύκλους αυτομόρφωσης που καταλήγουν σε κάποια εκδήλωση ή ανοιχτή κουβέντα στο χώρο της κατάληψης και αφετέρου σε δράσεις παρέμβασης και διεκδίκησης του δημόσιου χώρου με αφίσες, μοιράσματα κειμένων, μικροφωνικές και πορείες.

-Όταν εξετάζουμε την τρέχουσα κατάσταση στην Ελλάδα, η υποχρεωτική κοινή γονική μέριμνα, η ενίσχυση των κινημάτων κατά των αμβλώσεων και η προσπάθεια διεξαγωγής του συνεδρίου γονιμότητας με πολλούς άνδρες γιατρούς και την εκκλησία φαίνεται να είναι οι κύριες συζητήσεις εκεί. Θα μπορούσατε να μας μιλήσετε εν συντομία για τα θέματα αυτά και να μας ενημερώσετε για το τι συμβαίνει εκεί; Με άλλα λόγια, ποια είναι η ατζέντα της πατριαρχίας αυτές τις μέρες;

Σε επίπεδο θεσμικού λόγου από την σιωπή περάσαμε σε μια υπερφίαλη προσέγγιση της έμφυλης βίας, μετά το 2020, (θα μιλήσουμε παρακάτω για αυτό) και σε μία λεκτικού επιπέδου αναγνώριση πως οι γυναίκες που μιλάνε είναι ηρωίδες κτλ. Το κυβερνών κόμμα της ΝΔ είναι ένα συνονθύλευμα νεοφιλελεύθερης ατζέντας και συντηρητικής δεξιάς με στενές σχέσεις με την ορθόδοξη εκκλησία. Και ενώ στη νεοφιλελεύθερη ατζέντα υπάρχει χώρος για βερμπαλισμούς υπέρ των γυναικών, έτσι ώστε να ικανοποιηθεί ένα, αρκετά διευρυμένο από άποψη κοινωνικής τάξης κοινό που επιζητούσε μια τέτοια αναγνώριση, δεν ισχύει το ίδιο για την συντηρητική δεξιά που βλέπει τις πατριαρχικές της αξίες να κλονίζονται. Ως ικανοποίηση σε αυτό το καθόλου μικρό κοινό ήρθαν αυτά στα οποία αναφέραστε παραπάνω. Χαρακτηριστικό είναι το «1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γονιμότητας και Αναπαραγωγικής Αυτονομίας» το οποίο ακυρώθηκε μετά από αντιδράσεις, όπως και το πιο πρόσφατο παράδειγμα με το σεμινάριο σε μαθητές δημοτικών και

γυμνασίων με τίτλο “Σεξουαλικότητα-Γονιμότητα-Γονεϊκότητα μια αδιαχώριστη ενότητα”, στο οποίο προβάλλονται θέσεις της “θεωρίας του αγέννητου παιδιού” και άλλες απόψεις που στρέφονται ενάντια στη γυναικεία αυτοδιάθεση. Αυτό το σεμινάριο όπως και το συνέδριο ακυρώθηκαν μετά από αντιδράσεις.

Παρατηρούμε λοιπόν πως ανά δύο με τρεις μήνες οργανώνεται μια εκδήλωση από θεσμικά όργανα, που στόχο έχει να δομηθούν τα νέα θεωρητικά περιεχόμενα που θα αντεπιτεθούν στον όποιον φεμινιστικό λόγο και δράση αρθρώνεται, η οποία στη συνέχεια και μετά από πολλές πιέσεις αποσύρεται. Εξαιρεση αποτελεί ο αισχρός νόμος για την συνεπιμέλεια, ο οποίος και επικράτησε. Βλέπουμε δηλαδή έναν συνεχόμενο πειραματισμό στα όρια, τα οποία αυτή τη στιγμή είναι πολύ ρευστά.

Ειδικότερα, ο νέος νόμος για την συνεπιμέλεια των τέκνων μετά το διαζύγιο ορίζει πως και οι δύο γονείς θα έχουν από κοινού την επιμέλεια των παιδιών. Ανάμεσα στις προϋποθέσεις ανάκλησης της επιμέλειας από τον έναν γονέα είναι εάν αυτός/η έχει **καταδικαστεί οριστικά** “για ενδοοικογενειακή βία ή για εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή για εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής”. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως γυναίκες και παιδιά που κακοποιήθηκαν από τους πρώην συζύγους τους είναι υποχρεωμένοι να είναι σε συνεχή επαφή με τους κακοποιητές τους και να συναποφασίζουν το μέλλον των τέκνων ακόμα και αρκετά χρόνια μετά το διαζύγιο. Κάτι τέτοιο συμβαίνει καθώς για να εκδοθεί μια “οριστική καταδίκη” (εάν ποτέ βγει τέτοια απόφαση) μπορεί να μεσολαβήσουν πάρα πολλά χρόνια, καθώς το ελληνικό δικαστικό σύστημα είναι εξαιρετικά αργό.

Παράλληλα, με αφορμή τη συζήτηση γύρω από αυτό το νομοσχέδιο, που δυστυχώς τέθηκε σε εφαρμογή, οργανώθηκε και μια μορφή κινήματος υπέρ της συνεπιμέλειας στα social media με το όνομα “ενεργοί μπαμπάδες”. Στο πλαίσιο αυτό ο βουλευτής της ΝΔ Γ. Λοβέρδος, δίνοντας τον τόνο αναφέρει πως “ένας κακοποιητής σύζυγος μπορεί να είναι καλός πατέρας”. Έτσι βλέπουμε να οργανώνεται κάτω από αυτή την αιτηματική ομπρέλα ένας μισογυνικός λόγος.

- Παρά αυτές τις πατριαρχικές επιθέσεις, βλέπουμε ότι το φεμινιστικό κίνημα δυναμώνει. Ποια είναι η ατζέντα των φεμινιστριών στις μέρες μας; Και πώς είναι η κατάσταση των φεμινιστικών οργανώσεων; Μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει αναβίωση του φεμινιστικού κινήματος;

Για να είμαστε ακριβείς τόσο στην ερώτηση αυτή όσο και στην απάντηση της, θα πρέπει να μιλήσουμε για φεμινισμούς και όχι για φεμινισμό στην Ελλάδα (ίσως και ευρύτερα). Βλέπουμε δηλαδή, πως δεν υπάρχει μια κοινή ατζέντα σε όλες τις συλλογικότητες ή οργανώσεις. Συχνά αιτήματα που εκφράζονται από κάποιες δεν βρίσκουν σύμφωνες άλλες ομάδες, ή δεν είναι μέσα στις προτεραιότητές τους. Τα καλέσματα σε πορείες συχνά δεν έχουν χαρακτήρα κεντρικής οργάνωσης ή συντονισμού, ενώ ταυτόχρονα μικρότερες πορείες (αυθόρμητες αντανάκλαστικές πορείες μόλις μαθαίνεται ένα περιστατικό ή “πορείες γειτονιάς”) είναι μια πρακτική που αναπτύσσεται δυναμικά το τελευταίο διάστημα.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να δώσουμε ένα παράδειγμα. Γνωρίζουμε πως η 25η Νοεμβρίου και κυρίως η 8η Μάρτη είναι σημεία ορόσημα για το φεμινιστικό κίνημα στην Τουρκία (και όχι μόνο) και παρακολουθούμε με πολύ ενδιαφέρον, τον αγώνα που δίνετε κάθε χρόνο. Στην

Ελλάδα όμως αυτές οι μέρες έχουν μια άλλη χροιά. Είναι οι μέρες που περισσότερο θα μιλήσουν όλοι οι υπόλοιποι για τις γυναίκες, παρά οι ίδιες για τους εαυτούς τους. Πολιτικοί κάθε απόχρωσης θα συγχαρούν τους εαυτούς τους που θυμήθηκαν τα γυναικεία/έμφυλα ζητήματα για μια μέρα, για να τα ξεχάσουν την επόμενη. Οι μέρες αυτές μοιάζουν πιο πολύ με “Γιορτή της Δημοκρατίας” (ενός κατά τα άλλα βαθιά πατριαρχικού και καταπιεστικού καθεστώτος), ή μια μέρα “ορατότητας”, παρά με μέρα μαζικής διεκδίκησης και αυτό γιατί το -νεαρό- φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα δεν έχει φτιάξει ακόμα τα δικά του σημεία- ορόσημα αγώνα. Αξίζει ωστόσο να αναφέρουμε πως τα τελευταία χρόνια οργανώνονται όλο και πιο μαζικές συγκεντρώσεις τουλάχιστον σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη από κάποιες φεμινιστικές οργανώσεις κυρίως της αριστεράς. Προς το παρόν η δική μας ομάδα δεν έχει βρει το χώρο να συμμετέχει με τα δικά της περιεχόμενα σε αυτά τα επετειακά ραντεβού. Ο τρόπος με τον οποίο προσπαθούμε να παρέμβουμε, ειδικά εκείνες τις μέρες είναι αναδεικνύοντας λιγότερο “γνωστά” ή “ορατά” σημεία των φεμινισμών.

(φωτο πορτραετο).

Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει μια κοινή φεμινιστική ατζέντα, μπορούμε να δούμε αιχμές των φεμινιστικών λόγων και δράσεων, ανεξάρτητα από τη δική μας θέση για αυτά τα ζητήματα. Στην κορυφή της λίστας είναι οι γυναικοκτονίες, για τις οποίες θα μιλήσουμε αναλυτικότερα παρακάτω. Παράλληλα υπάρχει μια πολύ μεγάλη κινητοποίηση, ειδικά στα social media, σχετικά με την έμφυλη βία, την αναγνώριση διαφόρων μορφών κακοποίησης, και την κοινοποίηση των

προσωπικών βιωμάτων, συνήθως με την μορφή της “καταγγελίας” στα social media. Δηλαδή μια διαδικασία που “σπάει τη σιωπή”.

Σε ένα επίπεδο θεσμικών διεκδικήσεων διατυπώνονται αιτήματα όπως η κρατική αναβάθμιση σε ζητήματα έμφυλης βίας. Δηλαδή “ευαισθητοποίηση” (!) της αστυνομίας, παροχή ψυχολόγου και δικηγόρου κατά τη διαδικασία της καταγγελίας στα αστυνομικά τμήματα, περισσότεροι ιατροδικαστές κατά τόπους, καλύτερα κριτήρια σε ξενώνες φροντίδας κακοποιημένων γυναικών ώστε περισσότερες γυναίκες να έχουν πρόσβαση σε αυτούς.

Εκτός του θεσμικού πλαισίου αναπτύσσεται πολύ δυναμικά ο (όχι εύκολος) εσωτερικός διάλογος εντός των ευρύτερων κινηματικών δομών και ομάδων σε ζητήματα σεξισμού, έμφυλης βίας, κακοποιητικών και παραβιαστικών συμπεριφορών, καθώς οι καταγγελίες που προαναφέρθηκαν κάποιες φορές έχουν αποδέκτες ανθρώπους που είναι κομμάτι του κινήματος.

Ταυτόχρονα αναπτύσσονται Queer λόγοι και πρακτικές, άλλοτε αυτόνομα και άλλοτε σε συνεργασία με φεμινιστικές ομάδες, κάτι που κάνει ορατό πως για πολλά χρόνια στην “παραδοσιακή” πολιτική σκηνή της αριστεράς και του αντιεξουσιαστικού χώρου δεν υπήρχε ο χώρος για να εκφραστούν αυτά τα υποκείμενα.

- Αρχίσαμε να ακούμε τα νέα για γυναικοκτονίες τη μία μετά την άλλη από την Ελλάδα. Υπάρχει αύξηση των γυναικοκτονιών και της έμφυλης βίας ή είναι πιο ορατές πλέον; Και γνωρίζουμε επίσης ότι υπάρχει ένας αγώνας από φεμινίστριες για να γίνει ο όρος

"γυναικοκτονία" mainstream και να εισαχθεί στην καθημερινή γλώσσα. Πώς έχουν μιλήσει για τη γυναικοκτονία και την έμφυλη βία στην Ελλάδα και τι κάνουν οι φεμινίστριες για το θέμα αυτό;

Οι γυναικοκτονίες είναι ένα φαινόμενο τόσο διαχρονικό όσο και η ίδια η πατριαρχία στις γεωγραφίες για τις οποίες μιλάμε. Στην περίπτωση του ελλαδικού χώρου για παράδειγμα, κοιτώντας το παρελθόν με τα μάτια του παρόντος μπορούμε να διακρίνουμε τις γυναικοκτονίες των δεκαετιών του 1960 και 1970 να κωδικοποιούνται με την ταμπέλα “εγκλήματα τιμής”. Τις επόμενες δεκαετίες μέχρι τις μέρες μας εμφανίζονται ως “εγκλήματα πάθους” ή/και “οικογενειακή τραγωδία”. Παρόλα αυτά, δεν μπορούμε να μιλήσουμε με αριθμούς καθώς στα στατιστικά στοιχεία του υπουργείου δικαιοσύνης δεν υπάρχει η κατηγορία του φύλου, παρά μόνο η γενική κατηγορία “ανθρωποκτονίες”. Τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια από φεμινιστικές οργανώσεις να συλλέξουν ποσοτικά στοιχεία, κυρίως μέσα από αποδελτιώσεις των ΜΜΕ, έτσι συχνά τα στοιχεία δεν συμφωνούν μεταξύ τους. Ενδεικτικά, [“Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Γυναικοκτονιών”](#) για τα έτη 2019, 2020 και 2021 αναφέρει 17, 19 και 30 γυναικοκτονίες αντίστοιχα. Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να επισημάνουμε πως η διαχείριση της πανδημίας από την κυβέρνηση με συνεχείς απαγορεύσεις κυκλοφορίας, καταστολή στον δημόσιο χώρο και υποχρεωτικό εγκλεισμό στα σπίτια επέδρασε με πολύ αρνητικό τρόπο στην έμφυλη ενδοοικογενειακή βία, δημιουργώντας μια επιπλέον ασφυκτική κατάσταση, χωρίς διέξοδο στα υποκείμενα που κακοποιούνται.

Συνεπώς δεν μπορούμε να μιλήσουμε με σιγουριά για αύξηση ή μείωση των γυναικοκτονιών σε σχέση με προηγούμενα χρόνια ή δεκαετίες. Αυτό που θα μπορούσαμε να πούμε είναι πως πάντα υπήρχαν άμυνες στην καταπίεση των γυναικών με πολλούς ευδιάκριτους ή μη τρόπους. Ωστόσο σήμερα αυτή η αντίσταση αρθρώνεται πιο μαζικά και με μεγαλύτερη σαφήνεια και επικρατεί σταδιακά ένα γενικότερο κλίμα γυναικείας χειραφέτησης. Ακριβώς αυτή η σαφής άρθρωση και διεκδίκηση σπρώχνει όλο και περισσότερες γυναίκες στην αμφισβήτηση της έμφυλης βίας σαν μια κανονικοποιημένη συνθήκη. Ταυτόχρονα, αυτή η χειραφετητική κίνηση οδηγεί σε αντίστοιχες βίαιες αντιδράσεις από την πλευρά όσων στερούνται τα πατριαρχικά προνόμιά τους.

Σχετικά με τον όρο “γυναικοκτονία”, υπάρχει μια μεγάλη κινητοποίηση από σημαντικό μέρος του φεμινιστικού κινήματος, σχετικά με την νομική αναγνώριση του και τη λειτουργία της ως επιβαρυντικής συνθήκης στην τέλεση του εγκλήματος της ανθρωποκτονίας, ωστόσο η συνέλευση μας δεν έχει καταπιαστεί με το νομικό αυτό σκέλος. Παρόλα αυτά, η κουβέντα για τις γυναικοκτονίες έχει ανοίξει σε κοινωνικό επίπεδο και μάλιστα τους τελευταίους μήνες ο όρος έχει επικρατήσει σε πολλά ΜΜΕ (που καθόλου δεν φημίζονται για τις φεμινιστικές ευαισθησίες τους). Η αναγνώριση σε κοινωνικό επίπεδο πως τα φύλα και οι εξουσίες που τα διατρέχουν είναι τόσο ισχυρές που μπορούν να αποτελούν κίνητρο ακόμα και για φόνο, έχει μεγάλη σημασία. Ως αντίδραση, σε αυτή τη μικρή νίκη, συχνά ειπώνεται πως η ισότητα των φύλων είναι κατακτημένη νομικά και κοινωνικά, συνεπώς όλα είναι ανθρωποκτονίες και ο όρος “γυναικοκτονία” δεν εξυπηρετεί απολύτως τίποτα.

Όμως τα παραπάνω δεν θα είχαν λάβει την έκταση που έχουν στο παρόν, εάν οι γονείς και ιδιαίτερα οι μητέρες δολοφονημένων παιδιών (είτε από γυναικοκτόνους, είτε από μπάτσους και φασίστες) δεν άρθρωναν επίμονα, και συχνά μοναχικά, τα αίτια των δολοφονιών αυτών. Οι μητέρες αυτές λένε πια “το παιδί μου το σκότωσε η πατριαρχία” και προσπαθούν να στηρίξουν η μία την άλλη στο δύσκολο δρόμο των ελληνικών δικαστηρίων, αλλά και μιας κοινωνικής δικαίωσης ώστε να μην υπάρξουν άλλα χαμένα παιδιά. Διαμορφώνεται δηλαδή ένα δίκτυο που θυμίζει τις απαρχές των “Μητέρων του Σαββάτου”/ “Ανθρώπων του Σαββάτου” στην Τουρκία, και θέτει επιτακτικά το ερώτημα σε όλους εμάς, αν εν τέλει ο πόνος και το πένθος μπορούν να πολιτικοποιούνται.

- Παρακολουθούμε μια σειρά βιασμών και γυναικοκτονιών να φτάνουν στα δικαστήρια και παράλληλα πλήθος κόσμου κινητοποιείται γύρω από αυτές τις υποθέσεις. Πώς οραματίζονται οι φεμινίστριες τη δικαιοσύνη, στο πλαίσιο αυτών των υποθέσεων όσο και γενικότερα;

Είναι βέβαιο πως αν ή όταν υποθέσεις βιασμών και γυναικοκτονιών φτάσουν στα δικαστήρια οι επιζώντες/επιζώσες καθώς και τα κοντινά πρόσωπα όσων δεν είναι πια μαζί μας, χρειάζονται υποστήριξη και ευτυχώς τελευταία, λιγότερο ή περισσότερο την βρίσκουν, καθώς, εντός των δικαστικών αιθουσών έχουμε δει αμέτρητες φορές να δικάζονται τα θύματα. Στις περισσότερες περιπτώσεις παρακολουθούμε να γίνεται ένας τεράστιος αγώνας ώστε να εξαντληθούν και να καταρρεύσουν οι καταγγέλλουσες και γενικά να αναπαράγεται όλη η σεξιστική κουλτούρα και ρητορική. Φυσικά γνωρίζουμε καλά πως η δικαιοσύνη δεν είναι μόνο πατριαρχική αλλά είναι και βαθιά ταξική. Για παράδειγμα, η στάση των δικαστηρίων έχει μεγάλη διαφορά ανάλογα με το ποιος είναι ο δράστης. Η δικαιοσύνη δεν λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο όταν πρόκειται για Ρομά ή μετανάστες που καταδικάζονται με πολύ μεγάλη ευκολία σε σχέση με γόνους “καλών οικογενειών”, ή μπάτσους. Στη δεύτερη περίπτωση ως δια μαγείας, εξαφανίζονται στοιχεία της έρευνας, εμφανίζονται ελαφρυντικά κτλ (όπως για παράδειγμα στην περίπτωση της Γ. Μπίκα). Επιπλέον, εάν ποτέ υπάρξει μια θετική έκβαση σε τέτοιες υποθέσεις, έρχεται τόσο εξαντλητικά και καθυστερημένα χρονικά, που ίσως δεν παρέχει το αίσθημα κάποιας δικαίωσης.

Όσον αφορά στα φεμινιστικά οράματα και αιτήματα για δικαιοσύνη και πάλι δεν μπορούμε να μιλάμε για το φεμινιστικό κίνημα σαν ολότητα, όπως αναφέραμε και παραπάνω. Ένα μέρος του φεμινιστικού κινήματος επικεντρώνεται σε περισσότερο θεσμικά αιτήματα, όπως αύξηση των ποινών, αλλαγή στη νομοθεσία, ποινικοποίηση των πελατών των σεξεργατ(ρι)ών κ.α. Συνήθως σε αυτή την τάση του φεμινισμού σπανίως βρίσκουμε κάποια κριτική στον ρόλο των φυλακών, ως τόπων που περισσότερο αναπαράγουν την πατριαρχική βία και εξουσία στο εσωτερικό τους παρά “σωφρονίζουν” όσους βρίσκονται εκεί. Αγνοούν επίσης πως όσο πιο επισφαλείς είναι οι συνθήκες της ζωής σου, τόσες περισσότερες πιθανότητες έχεις να βρεθείς στη φυλακή (για οποιοδήποτε αδίκημα) και να υποστείς τις ταπεινώσεις και τα βασανιστήρια εκεί. Αγνοεί γενικά πως η φυλακή δεν είναι ένας ουδέτερος χώρος που κρατάει μακριά τους “κακούς” από τους “καλούς”, αλλά ένας χώρος που παράγει στον ανώτερο βαθμό την κουλτούρα του βιασμού εντός του.

Μια άλλη φεμινιστική σκοπιά, βλέπει το κράτος και τους θεσμούς (αστυνομία, δικαιοσύνη, φυλακές) ως πυλώνα της πατριαρχικής και σεξιστικής συνθήκης και επιχειρεί να ανιχνεύσει τρόπους απάντησης έξω από τους θεσμούς αυτούς, όπου αυτό είναι εφικτό, ασκώντας παράλληλα κριτική στο φυλακιστικό σύστημα. Ειδικότερα εντός αντιεξουσιαστικού κινήματος, δειλά δειλά αναζητούνται εναλλακτικοί τρόποι απόκρισης σε ζητήματα παραβιαστικών συμπεριφορών, αντλώντας παραδείγματα κυρίως από το εξωτερικό όπως η μεταμορφωτική δικαιοσύνη και οι διαδικασίες λογοδοσίας. Στον πυρήνα αυτής της προσπάθειας βρίσκεται η σκέψη πως η πατριαρχία μας διαπερνά όλους, συνεπώς όλοι μας λιγότερο ή περισσότερο είμαστε διαμορφωμένες από αυτή και έχουμε ανάγκη ένα συλλογικό/κοινοτικό βήμα αμφισβήτησης, ξεπεράσματος αλλά και φροντίδας των σχέσεων εντός της κοινότητας. Το τελευταίο διάστημα, το λεξιλόγιο, οι πρακτικές και η πολιτικοποίηση της “φροντίδας” τοποθετούνται αρκετά κεντρικά στη φεμινιστική σκέψη σε μια προσπάθεια να διαμορφωθεί μια πιο συνολική απάντηση στο ζήτημα τόσο των έμφυλων σχέσεων, όσο και της έμφυλης βίας.

-Στα τέλη του 2020, γνωρίζουμε ότι το κίνημα Metoo ξεκίνησε και στην Ελλάδα. Παρακολουθήσαμε στο Twitter ότι το κίνημα Metoo ήρθε ξανά στο προσκήνιο, ειδικά με τις πρόσφατες ειδήσεις για βιασμούς και γυναικοκτονίες στην Ελλάδα. Πώς είναι η κατάσταση στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή όσον αφορά το κίνημα Metoo; Συνεχίζονται οι επιπτώσεις του;

Αν και το ελληνικό Metoo παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με το αμερικάνικο, ακολούθησε την αντίστροφη πορεία. Το αμερικάνικο Metoo ξεκίνησε από “τα κάτω” από μέλη της μαύρης κοινότητας και στην πορεία μετατράπηκε σε ένα αταξικό, θεαματικό τρόπο προσέγγισης της έμφυλης βίας, ενώ στην Ελλάδα ξεκίνησε από “τα πάνω”, από υποκείμενα -ήδη αρκετά ορατά- από το χώρο του θεάματος και του αθλητισμού για να “κατέβει” στη συνέχεια στην κοινωνική βάση. Έτσι, οι όροι και τα όρια του ελληνικού Metoo είχαν οριστεί εξ αρχής περισσότερο από μία μιντιακή κουλτούρα, παρά από τα φεμινιστικά κινήματα.

Πολλές από τις καταγγελίες, από τον χώρο του θεάματος και του αθλητισμού, βρίσκονται στο στάδιο της δικαστικής διαδικασίας (π.χ. Υπόθεση Λιγνάδη και υπόθεση Φιλιππίδη). Οι υποθέσεις αυτές παρακολουθούνται στενά από τα media καθώς συνεχίζουν να προσφέρουν θέαμα, δεδομένου ότι πολλές ελληνικές διασημότητες εμπλέκονται με πολλούς τρόπους σε αυτές τις υποθέσεις. Μάρτυρες κατηγορίας και υπεράσπισης, υποστηρικτές της αθωότητας ή της ενοχής των κατηγορουμένων, συγγενικά και φιλικά πρόσωπα περνάνε καθημερινά από τα τηλεοπτικά παράθυρα, στα οποία στήνονται παράλληλες τηλεοπτικές δίκες. Ο μιντιακός λόγος είναι αρκετά προβληματικός (δεν περιμέναμε άλλωστε και κάτι καλύτερο!), καθώς κάνει συχνά λόγο για “τέρατα” που διαπράττουν “αποτρόπαια εγκλήματα”, συσκοτίζοντας το γεγονός πως “οι βιαστές δεν είναι ράτσα ειδική είναι οι άντρες οι καθημερινοί” όπως λέει και το φεμινιστικό σύνθημα. Επίσης, είδαμε με αφορμή την υπόθεση Λιγνάδη (ο οποίος μέχρι να συλληφθεί ήταν διευθυντής του Εθνικού Θεάτρου, και κατηγορείται για σειρά βιασμών σε ανήλικα αγόρια και νεαρούς άνδρες), να εξαπολύεται ένας ομοφοβικός λόγος, που οριακά ταυτίζει την ομοφυλοφιλία με τον βιασμό.

Οφείλουμε, όμως, να αναγνωρίσουμε πως το ελληνικό meToo, είχε και έχει ακόμα δυναμική, καθώς άνοιξε την κουβέντα για την έμφυλη και σεξουαλικοποιημένη βία και δημιούργησε τις προϋποθέσεις να δημοσιοποιηθούν τα βιώματα χιλιάδων ατόμων που έχουν υποστεί αυτή τη βία, ψάχνοντας για μια απάντηση ή δικαίωση. Έκτοτε η δημόσια “καταγγελία”, συνηθώς στα social media, αποτελεί την κυρίαρχη απάντηση στην έμφυλη βία, χωρίς δυστυχώς να υπάρχουν εργαλεία ή δομές για τη μετέπειτα διαχείριση της κατάστασης και την υποστήριξη του ατόμου που έχει πληγεί.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του meToo είναι πως οι καταγγελίες, κατά κανόνα, γράφονται από cis (λευκές) γυναίκες και στρέφονται ενάντια σε cis άνδρες με κακοποιητική συμπεριφορά, γεγονός που αναπαράγει τις ήδη υπάρχουσες ιεραρχήσεις και προνόμια (λευκών, cis υποκειμένων) για το ποιος δικαιούται να μιλά και να ακούγεται σχετικά με την έμφυλη βία.

- Βρίσκεστε σε συμμαχία με διάφορα κινήματα; Αν ναι, τι είδους συνεργασία/συμμαχία έχετε με άλλα κινήματα -αναρχικά, μεταναστευτικά, σοσιαλιστικά, ΛΟΑΤΚΙ Q+;

Εδώ στη Μυτιλήνη η συνέλευση μας στεγάζεται και αποτελεί κομμάτι της κατάληψης στο Μπίνειο. Το Μπίνειο είναι ένας πολιτικός και κοινωνικός χώρος που καταλήφθηκε το 2006 και λειτουργεί σαν πλατφόρμα για διάφορες συλλογικότητες. Σήμερα στεγάζονται 9 συλλογικότητες (αντιφασιστικές, αντιρατσιστικές, ομάδες μετανασ(ρι)ών, queer, φοιτητικές συνελεύσεις, αναρχικές/οι/α) άλλες ανοιχτές και άλλες κλειστές. Στο χώρο επίσης υπάρχει βιβλιοθήκη, κινηματικό αρχείο, κινηματογραφική ομάδα, βιβλιοπωλείο και ραδιοφωνικός σταθμός. Συντονιζόμαστε μεταξύ μας μέσω της γενικής συνέλευσης. Η κατάληψη αποτελεί κομμάτι του ευρύτερου αντιεξουσιαστικού κινήματος στην Ελλάδα και δεν σχετίζεται με κόμματα, θεσμικούς και κρατικούς φορείς. Πολλά από τα μέλη της anormin@ συμμετέχουν και σε άλλες συνελεύσεις, ενώ παράλληλα προσπαθούμε (άλλες φορές περισσότερο και άλλες λιγότερο πετυχημένα) μια διαθεματική προσέγγιση στο φεμινιστικό λόγο και δράση μας, καθώς αναγνωρίζουμε πως η πατριαρχία δεν είναι ο μόνος καταπιεστικός και εξουσιαστικός μηχανισμός που απειλεί και επιδρά στις ζωές μας.

Συχνά οι προσπάθειές μας να συνδεθούμε με άλλα κινήματα ή συλλογικότητες εκτός Λέσβου, συναντούν ένα σημαντικό εμπόδιο, αυτό της φυσικής απόστασης. Μένοντας σε μια συνοριακή νησιωτική παραμεθόριο, είναι αρκετά δύσκολο να συνδεθούμε με άλλα κινήματα στον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο, τόσο λόγω γεωγραφικής απόστασης, που κάνει τη φυσική επικοινωνία αλλά και τις κοινές δράσεις αρκετά πιο πολύπλοκες (ή πολυέξοδες!), όσο και διαφορετικής πολιτικής και κοινωνικής πραγματικότητας, που συνεπάγεται διαφορετική πολιτική ατζέντα. Για παράδειγμα, το μεταναστευτικό στη Λέσβο μονοπωλεί για χρόνια την καθημερινότητα αλλά και την πολιτική ατζέντα, σε αντίθεση με άλλα μέρη όπου άλλα ζητήματα προτεραιοποιούνται.

- Η Λέσβος έχει μετατραπεί σε τόπο εγκλεισμού, σε ανοιχτή φυλακή για τους μετανάστες και το νησί έχει γίνει σχεδόν ένα προκεχωρημένο φυλάκιο της Ευρώπης Φρούριο. Πώς

προσεγγίζετε εσείς, ως φεμινίστριες, αυτό το ζήτημα σε αυτό το σημείο; Και, έχετε κοινούς αγώνες με τις μετανάστριες και τις ΛΟΑΤΚΙ+ στο νησί; Ή τι κάνετε για την κοινοποίηση των αγώνων;

Αρχικά η συσχέτιση της Λέσβου με τη μετανάστευση είναι μία πολύ παλιά σχέση, πολύ πριν το 2015 που έγινε θέ(α)μα διεθνώς, ωστόσο θα θέλαμε να αναφέρουμε κάποια κομβικά σημεία των τελευταίων χρόνων, ώστε να σας δώσουμε μια εικόνα του νησιού. Το 2015 και 2016 μπορούμε να τα χαρακτηρίσουμε ως τα χρόνια όπου “η αλληλεγγύη” ήταν κυρίαρχη τόσο κοινωνικά όσο και στην ρητορική (και μόνο ρητορική) της τότε κυβέρνησης, λαμβάνοντας υπόψιν πως η Λέσβος ήταν ένα σημείο διέλευσης (transit place) κάτι το οποίο και οι ντόπιοι το αντιλαμβάνονταν ως ένα προσωρινό φαινόμενο. Μετά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας και το κλείσιμο του λεγόμενου “Βαλκανικού διαδρόμου” έγινε αντιληπτό, πως η συνθήκη εγκλωβισμού μεταναστών στα νησιά και στα κέντρα κράτησης ήρθε για να μείνει. Στη Λέσβο κατέφθασαν κάθε είδους στρατιωτικό/αστυνομικά σώματα για την επιτήρηση και την καταστολή μεταναστών και όσων στέκονταν αλληλέγγυοι σε αυτούς. Την περίοδο από το 2015 μέχρι το 2019 υπήρξαν πολλοί μαχητικοί αγώνες μεταναστών μαζί με αλληλέγγυους, άλλοι νικηφόροι και άλλοι όχι. Παράλληλα, από το 2018 και έπειτα οι ρατσιστικές και φασιστικές φωνές και πρακτικές έγιναν κυρίαρχες στη Λέσβο οπότε υπήρξε η ανάγκη για την ανάπτυξη αντιφασιστικών κινήσεων. Αυτή τη στιγμή ο αριθμός των μεταναστών έχει μειωθεί σημαντικά στο νησί (περίπου 1.700 άτομα, από τα 13.000 το Σεπτέμβρη του 2020 όταν κήκε το κέντρο κράτησης της Μόριας) και μέσα στο καινούριο κέντρο κράτησης του Καρά Τεπέ, επικρατεί μια φαινομενική ηρεμία. Οι λόγοι αυτής της μείωσης είναι η μεταφορά μεταναστών στην ενδοχώρα και σε άλλες χώρες της Ε.Ε. και, προφανώς, η δολοφονική και παράνομη πρακτική των “pushbacks” που εφαρμόζει το ελληνικό κράτος, η οποία αυξήθηκε κατακόρυφα μετά την κρίση στα σύνορα μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας το Μάρτιο του 2020.

Το σύνθημα “κοινοί αγώνες ντόπιων και μεταναστών” ήταν πάντα κεντρική αρχή μας σε οποιαδήποτε συνέλευση ή αγώνα συμμετείχαμε είτε ως άτομα είτε ως συλλογικότητα. Υπήρχαν στιγμές που αυτό πραγματοποιούνταν και άλλες που ήταν από δύσκολο έως αδύνατο. Για παράδειγμα, τα μέτρα εγκλεισμού για την πανδημία του covid, επηρέασαν σημαντικά -και άνισα σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό- την κινητικότητα των μεταναστών έξω από τα κέντρα κράτησης. Στην πραγματικότητα τους απαγορεύτηκε η έξοδος. Συνεπώς τα περισσότερα από τα δίκτυα που είχαν δημιουργηθεί μεταξύ μας, μέσω κοινών συνελεύσεων και κοινών αγώνων, διαλύθηκαν. Σήμερα, δύο χρόνια μετά την έναρξη της πανδημίας, παρά την άρση των μέτρων για τον ντόπιο πληθυσμό, οι περιορισμοί της κίνησης για τους/τις μετανάστ(ρι)ες παραμένουν ασφυκτικοί.

Παρότι, σαν άτομα, κάποια από εμάς συμμετείχαμε ή/και συμμετέχουμε σε ομάδες μεταναστριών γυναικών και ΛΟΑΤΚΙ+ μεταναστ(ρι)ών και κατεβαίνουμε μαζί στο δρόμο αρκετές φορές, αυτό δυστυχώς δεν γίνεται μέσα από συλλογική κοινή οργάνωση, αλλά περισσότερο συγκυριακά, καθώς μέχρι τώρα δεν έχουμε καταφέρει να ξεπεράσουμε τα πολλαπλά εμπόδια ανάμεσά μας. Η γλώσσα είναι ένα από αυτά, αλλά ίσως το σημαντικότερο εμπόδιο ήταν και είναι οι διαφορετικές και πολύ πιο επιτακτικές ανάγκες που έχουν οι άνθρωποι που ζουν μέσα στα κέντρα κράτησης ή ζουν χωρίς χαρτιά. Ανάγκες τις οποίες, αφενός, αδυνατούμε σε μεγάλο βαθμό να καλύψουμε (όσα από εμάς έχουμε το προνόμιο να μη ζούμε σε καθεστώς

μετανάστευσης) και αφετέρου, δημιουργούν ένα χάσμα σχετικά με το τι μπορούμε από κοινού να διεκδικήσουμε. Προφανώς, αυτά τα εμπόδια δεν είναι ανυπέρβλητα και σίγουρα θα μπορούσαμε να έχουμε προσπαθήσει πολύ περισσότερο ώστε να έρθουμε πιο κοντά και να βρούμε κοινούς τόπους.

- Τι θα θέλατε να πείτε στις γυναίκες και τα ΛΟΑΤΚΙΑ+ στην Τουρκία;

Για αρχή ένα μεγάλο ευχαριστώ τόσο για το ξεκίνημα της επαφής μεταξύ μας όσο και για τις ερωτήσεις οι οποίες ήταν στοχευμένες και άνοιξαν πολύ χρήσιμες κουβέντες στο εσωτερικό της συνέλευσης μας. Η επαφή αυτή, ήταν μια αφορμή να ψάξουμε και να μάθουμε περισσότερα πράγματα για το φεμινιστικό τουρκικό κίνημα, για το οποίο έχουμε και εμείς πολλά να ρωτήσουμε αλλά και να διδαχτούμε από την ιστορία, την οργάνωση και την αποφασιστικότητα του. Ελπίζουμε στο μέλλον να μάθουμε περισσότερα, ιδανικά και από κοντά, για τους αγώνες στην Τουρκία αλλά και τη δική σας οπτική πάνω σε μια σειρά ζητημάτων στην φεμινιστική ατζέντα. Μέχρι τότε θα θέλαμε να μας πείτε πως μπορούμε να στηρίξουμε τόσο τους αγώνες σας, όσο και άτομα που έχουν βρεθεί στο στόχαστρο του κράτους και της πατριαρχίας εξαιτίας της συμμετοχής τους στους αγώνες αυτούς, καθώς, γνωρίζουμε πως οι συνθήκες της καταπίεσης στην Τουρκία είναι διαφορετικές και η καταστολή έχει πιο άγριο πρόσωπο. Και για το τέλος μια ευχή:

Όπως η πατριαρχία δεν έχει σύνορα, θα θέλαμε το ίδιο να ισχύει και για τους φεμινισμούς.